

MOKLOVSKY Réka

**„Dicsőséget
a könyvtárosnak!”**

A k2 Színház és a Miskolci Nemzeti Színház együttműködésében a 2016/17-es évadban bemutatásra került *Elza, vagy a világ végét* a 2017/18-as évadban az *Emberek alkonya* követte; az Elza-trilógia záró darabja, a pándimenzionális végjátékként aposztrofált *Eklektikon 2048* nagy várakozások közepette 2018. november 30-án debütált a Játékszínben.

A Galaktikus Irodalomban felborult az egyensúly. Napkelet felől irodalmi seregek gyülekeznek, a Legfőbb Vezér parancsára várva, hogy megtámadják a Nyugatot, és így száztizenegy év után lehetőség nyíljon egy új irodalmi kánon összeállítására. Az egyetlen remény, hogy igazságot szolgáltatnak, és helyreáll a béke, amit ifjabb Arnóti Dezsőtől (Horváth Szabolcs), a következő lehetséges könyvtárostól remélnék, aki küldetésének teljesítésével egyidőben kétségbeesetten próbál rájönni, hogyan is vesztette el édesanyját, Miskolci Elzát, akinek szintén jelentős szerepe volt az Eklektikon Komplexum működésében...

A Benkó–Fábián szerzőpáros továbbra sem csökkenő lelkesedéssel és kreativitással tér vissza Miskolci Elza (Prohászka Fanni) és az egyesek által csak Misiként emlegetett Babits Mihály (Fandl Ferenc) hős–antihős-univerzumába, ahol semmi sem az, aminek látszik. A színdarab két és fél óras játékeje alatt végig összpontosított figyelmet követel a nézőtől — cserébe feléleveníti, megmozgatja és új megvilágításba helyezi mindazt az ismereteket, amit remélhetőleg mindenki elsajátított diákévei során az irodalomórákon. Egy percig sem unatkozunk, a történet magával ragad minket, mintha egy izgalmas regényt olvasnánk; záporoznak is ránk az ismert idézetek, mégsem érezzük a látottakat-hallottakat iskolásnak. Az *Eklektikon 2048* ugyanis nem veszi túl komolyan magát, nem titkolt célja a szórakoztatás: nem fél humoros lenni — olykor sötét, abszurd, vagy éppen mocskos módon, s ugyanígy nem riad vissza sem a káromkodástól, sem a szexualitás említésétől és ábrázolásától —, ez az oldottság, köz-

vetlenség az, aminek részben a darab életközelségét és szerethe-tőségét köszönhetjük. Az utalásokon, poénokon és stílusbeli hasonlóságokon túl a filmszerűség megteremtéséhez nagyban hozzájárulnak Horváth Jenny korokon átívelő jelmezei és Szakács Ferenc futurisztikus stílusban megálmodott, leleményes díszlete.

Az előadással példát kaphatunk arra, hogy megéri kísérletezni, kockáztatni. Így is lehet csinálni: még mindig lehet újat mutatni; olyan darabot írni és rendezni, ami látszólag a távoli múltból és a távoli jövőről szól, mégis mindennél inkább az *itt és most* égető kérdéseit taglalja; ami egyaránt elgondolkodtatja és mulattatja a nézőt; ami szól a fiataloknak is, az idősebbeknek is — mindezt ízlésesen és igényesen, hatásadászat és szükségtelen elvontság nélkül teszi. A konvenciók és a klisék itt kifordulnak magukból, játékos újrahazsnoításuk során önironikussá válnak. Ez az az előadás, ahol a *Csillagok háborújának* megidézése és Gadamer filozófiájának értelmezése egyaránt létjogosult, ahol a kettő tökéletesen megfér egymás mellett. A popkulturális kikacsintások — különös tekintettel a science fiction műfajának olyan képviselőire, mint a *Sötét zsaruk* és a *Csillagok között* — nem kizárólag azt a célt szolgálják, hogy a közönség rokonszenvét megnyerjék és figyelmét fenntartsák, hanem azt bizonyítják, hogy az úgynevezett alacsony- és magasművészet egyformán a kultúránk részét képezi, mindkettőt igényeljük, mindkettőre szükségünk van, és ezek igenis képesek szimbiózisban létezni.

Ahogy az *Elza, vagy a világ végére* és az *Emberek alkonyára*, úgy az *Eklektikon 2048*-ra is igaz, hogy önálló darabként is megállja a helyét; azok számára is érthető és élvezhető, akik nem látták, nem ismerik az előzményeket. Úgy is elégedettek lehetünk a befejezéssel, amennyiben egy trilógia lezárásaként nézzük — pontosabban fogalmazva elégedettek lehetünk azzal, hogy nincs befejezés: a központi konfliktus nem oldódik fel, csupán áthelyeződik a mi világunkba. Kockázatos lépés, hogy a színészek önmagukként is feltűnnek, ez sokszor visszafelé sül el, itt azonban működik; azt az érzést erősíti bennünk, hogy a kultúrharcban mindannyian katonák vagyunk, a színészekre ugyanúgy feladat vár, mint az írókra, a költőkre és a könyvtárosokra.

Ebben a világban ugyanis a Yoda mesterhez hasonlatos Janus Pannonius (Prohászka Fanni), valamint Petőfi Sándor (Törő Gergely), Kölcsey Ferenc (Márton B. András) és Zrínyi Miklós (Domokos Zsolt) alkotta Kánon által felesketett könyvtáros örvend a legnagyobb tiszteletnek és megbecsülésnek. A rossz csillagzat alatt született románc az előző epizódokhoz hasonlóan természetesen innen sem hiányozhat: az ifjú hős egy bölcsészlányba, Szekfű Médába (Tenki Dalma), a romantikus osztályvezetőbe szeret bele, akinek a kedvéért még azt is képes színlelni, hogy szívesen olvassa Jókai Mór munkáit. Mindebből jól látszik, hogy hétköznapi valóságunkkal szembefordulva itt a bölcsészeknek áll a világ; ők a hősök és a gonoszok, rajtuk múlik

a kultúra bukása vagy életben maradása. A bevett ábrázolásmóddal ellentétben a könyvtáros nem egy unalmas, porlepte, öreg figura, hanem fiatal kalandor, akinek mondhatni az ízlésitéletén áll és bukik minden.

Az *Elza, vagy a világ vége* Babits Mihály *Elza pilóta vagy a tökéletes társadalom* című regényéből kiindulva a kultúra, a művészet, az irodalom sorsát, létének és ápolásának szükségességét helyezte fókuszpontjába a kegyetlen és kilátástalan háború korában. Ehhez képest az *Emberek alkonya* szereplői a Szótlanokká válás fenyegetésével néztek szembe, egy végzetes kórral, mely a

magyar nyelv visszaszorulásával, elkorcsosulásával, s ezt követő eltűnésével döntötte volna pusztulásba a nemzetet. Az *Eklektikon 2048*-ban ifjabb Arnóti Dezső, a kiválasztott előtt feltárul a féltve őrzött titok, miszerint Schulberg János professzor (Domokos Zsolt) megalkotott egy gépezetet, amelybe feltölthetik a magyar irodalom szelektált műveit, melyek így a kánont alkotják — száztizenegy év leteltével véglegesen. Mindez arra szolgál, hogy a könyvek Kulturális Emlékezeti Sugárzását (a KE-sugárzást) mesterségesen megnöveljék, így védve-örizve a kultúrát, valamint megteremtve a multiverzális utazás lehetőségét (ekképpen kerül-

nek például hőseink egy szegmens erejéig az Óperenciás-tenger partjára). Felfedezik ugyanis, hogy a gondolatnak teremtőereje van: minden, ami csak eszünkbe jut, létezik valahol, valamelyik univerzumban, papírra vetésükkel pedig térképet készítenek az odáig vezető útról.

Schulberg professzor a kánon összeállítására Tormay Cécile-t (Boros Anna) és Babits Mihályt kéri fel, akik egy ideig egyetértésben dolgoznak, azonban a XX. század irodalmához érve nem tudnak megegyezni abban, hogy mi kerüljön fel a polcra. Mindketten saját és barátaik munkásságát tartják erre

méltónak; tisztában vannak vele, hogy a kánonba való bekerülés elhozza az oly nagyon vágyott ismertséget és dicsőséget, aki azonban nem felel meg a kritériumoknak, az örök feledés homályába vész (erre a sorsra ítéli Babits Békés Árpádot [Borsányi Dániel], aki részben az irodalmi száműzöttség miatt tér majd a sötét útra). Ez adja a darab fő dilemmáját: kinek áll a jogában, ki alkalmas eldönteni, hogy mi kerüljön be a kánonba, és mi maradjon ki? Lehetséges-e pusztán szakmai szempontok alapján megítélni egy mű értékét, tudunk-e objektívek maradni? Fel van adva a lecke minden egyes nézőnek: végezzünk önvizsgálatot, vajon mennyiben tartunk egy művet vagy szerzőt maradandónak, mert ezt tanították róla, így hallottuk és eszerint a vélekedés szerint fogadtuk el. A többség szavára adunk, vagy mi magunk határozzuk meg, hogy mit olvasunk, szeretünk, tartunk értéknek? Megvételzhatjuk-e a „szakértők” döntését? Megtehetjük-e, szükséges vagy érdemes-e újragondolni és -rendezni a már megszokott kánont? Az *Eklektikon 2048* csak felteszi ezeket a kérdéseket, bemutatja mindkét oldalt, érveket sorakoztat fel, de nem tesz igazságot. Döntenünk már nekünk, nézőknek kell.

Eklektikon 2048

pándimenzionális véjáték

A Miskolci Nemzeti Színház előadása a Játékszínben

Játsszák:

Babits Mihály, a Nyugat Mestere: FANDL FERENC ifj. Arnóti Dezső, a kiválasztott: HORVÁTH SZABOLCS Békés Árpád, bukott költő: BORSÁNYI DÁNIEL Szekfű Méda, romantikus osztályvezető: TENKI DALMA Schulberg János, professzor: DOMOKOS ZSOLT Tormay Cécile, a Napkelet Nagyasszonya: BOROS ANNA Janus Pannonius, a Kánon Legfőbbmestere: PROHÁSZKA FANNI Petőfi Sándor, a Kánon Főmestere: TÖRŐ GERGELY m. v. Kölcsey Ferenc, a Kánon Főmestere: MÁRTON B. ANDRÁS

Valamint Tünde, Bánk bán, Petúr bán, Eszkimónó, Ady Endre, Kosztolányi Dezső, Zrínyi Miklós, az Eklektikon Komplexum lelkes bölcsészei, egy Olvasóór, Ór 3, Ór 4, Lotyó, Kis Balázs, gyászolók, egy pap, a dimenziók lakói és még sokan mások...

Díszlettervező: SZAKÁCS FERENC

Jelmeztervező: HORVÁTH JENNY

Zene: ZSÁGER-VARGA ÁKOS

Súgó: MÁRTON B. ANDRÁS

Ügyelő-rendezőasszisztens: EGYÜD TÜNDE

Rendező:

BENKŐ BENCE, FÁBIÁN PÉTER

